

До спеціалізованої вченої ради Д 26.870.01
Національної академії статистики,
обліку та аудиту
Державної служби статистики України
м. Київ, вул. Підгірна, 1

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

на дисертаційну роботу Нечипорук Наталії Віталіївни «Бухгалтерський облік земельних ресурсів в умовах ресурсозбереження», подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)

Актуальність теми дисертаційної роботи. Земельні ресурси через багатофункціональне призначення є ключовим засобом виробництва у сільському та лісовому господарстві, первинним елементом національної екологічної системи, у видобувній промисловості та будівництві земля є джерелом корисних копалин та просторово-територіальним базисом для здійснення виробничих процесів. Унікальність земельних ресурсів як економічної категорії обумовлює специфіку побудови їх обліку та здійснення контролю за формуванням економічної інформації щодо кількісного, якісного та правового характеру здійснюваних операцій. Облік земельних ресурсів в умовах формування, становлення і розвитку земельного ринку набуває особливої актуальності у зв'язку з потребою отримання користувачами точної і достовірної інформації про земельні ресурси й ефективність їх використання.

В умовах ресурсної обмеженості продуктивних земельних та інших ресурсів, підвищується рівень інтенсивності їх використання, що призводить до змін їх якісних характеристик та вартості. Формування адаптивної системи інформаційного забезпечення управління наявністю та використанням землі відповідно до запитів користувачів зумовлює необхідність застосування теоретико-методологічних положень та практичних рекомендацій щодо організації бухгалтерського обліку земельних ресурсів і визначає актуальність дисертаційної роботи.

Теоретичні та методичні аспекти бухгалтерського обліку земельних ресурсів в контексті вітчизняної політики земельної реформи представлено у вітчизняній і зарубіжній науковій економічній літературі. Проте, незважаючи на різноманітність існуючих підходів до визначення сутності земельних ресурсів, організації їх бухгалтерського обліку, проблемність дієвого контролю та забезпечення якісної

Вх. N 53 від 19.11.2018р.
Вчений секретар Зоріша О.А. ОЗБ/У

інформаційної підтримки прийняття зважених управлінських рішень щодо земельних ресурсів на підприємстві залишається сьогодні актуальною. Отже потребує ретельного вивчення теоретичний базис інформаційного забезпечення управління земельними ресурсами в умовах ресурсозбереження, обґрунтування методичного інструментарію управлінського обліку земельних ресурсів тощо. Недостатнє висвітлення й обґрунтування цих питань у працях науковців та неоднозначність розуміння методичних підходів щодо їх організації у практичній діяльності, зумовило необхідність дослідження з обраної теми кандидатської дисертації Н.В. Нечипорук, в якій поставлено за мету обґрунтування теоретичних положень та розробка практичних рекомендацій з удосконалення бухгалтерського обліку земельних ресурсів в умовах ресурсозбереження.

Зв'язок дисертаційної роботи з науковими програмами, планами, темами. Підтверджує актуальність дисертаційної роботи також зв'язок виконаного дослідження із науково-дослідною темою Національної академії статистики, обліку та аудиту за темою «Розвиток системи обліку, аналізу та аудиту в Україні: теорія, методологія, організація» (номер державної реєстрації 0113U006166). У межах зазначеної теми автором розроблено теоретичні положення та комплексні рекомендації з удосконалення організації й методичних положень бухгалтерського обліку земельних ресурсів підприємства в умовах ресурсозбереження.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій. Одержані в процесі наукового дослідження результати є достовірними й теоретично обґрунтованими. Це підтверджується узагальненням та опрацюванням значної кількості наукових робіт вітчизняних та зарубіжних науковців, апробацією та впровадженням наданих рекомендацій у практичну діяльність підприємств, апробацією на наукових конференціях, більшість з яких мають статус міжнародних, публікаціями у наукових фахових виданнях.

Основний матеріал викладено на 181 сторінці. У дисертаційній роботі основні висновки і рекомендації підкріплено таблицями (33) та рисунками (27), що додає роботі переконливості та доказовості. Список використаних джерел включає 242 найменування, має місце 18 додатків.

Об'єкт, предмет та мета роботи логічно пов'язані та чітко окреслюють поле дослідження. Погляди здобувача викладено послідовно, завдяки чому логіка дослідження легко простежується. Наведені в роботі дані мотивовані ходом

дослідження і дозволяють зрозуміти його результати. Висновки та рекомендації роботи достатньо обґрунтовані та підтверджуються результатами апробації основних положень дисертації. Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій підтверджується використанням широкої інформаційної бази за темою дисертаційної роботи, зокрема: розробки вітчизняних і зарубіжних науковців з проблем організації бухгалтерського обліку земельних ресурсів, нормативно-правові акти України, які регулюють методологічні аспекти відображення операцій із земельним ресурсами в обліку та звітності, МСБО та МСФЗ, матеріали конференцій, електронні ресурси, дані Державної служби статистики України, статистична, фінансова та управлінська звітність підприємств.

Оцінюючи в цілому викладання матеріалу в роботі, слід відзначити завершену структурно-логічну архітектуру дисертації, яка надала авторові можливість здійснити комплексне дослідження щодо бухгалтерського обліку земельних ресурсів в умовах ресурсозбереження. Варто також відмітити, що всі розділи та підрозділи тісно пов'язані, логічно підпорядковані один одному.

Визначені положення дозволяють зробити позитивний висновок щодо наукового рівня, достовірності аналізу, економічної грамотності дисертанта, доцільності теоретичних обґрунтувань та висунутих до захисту положень.

Наукова новизна отриманих результатів. Наукова новизна дисертаційної роботи полягає у поглибленні теоретичних і методичних положень та розробці практичних рекомендацій, спрямованих на вдосконалення підходів до розвитку бухгалтерського обліку земельних ресурсів в умовах ресурсозбереження в контексті формування якісного та оперативного інформаційного базису для ухвалення дієвих управлінських рішень. У рамках вирішення цієї проблеми автором запропоновано низку рекомендацій та пропозицій, які заслуговують на увагу та відзначаються новизною. Зокрема:

1. В роботі удосконалено класифікацію земельних ресурсів для потреб бухгалтерського обліку шляхом розробки ознак класифікації (с. 46-47, рис. 1.5), за якою відібрано такі нові ознаки: за видами та цільовим призначенням земель; за правом власності; за суб'єктами права власності; за якістю та придатністю для використання; за функціональним призначенням; за участю в іпотечному кредитуванні (с. 48-50). Це дозволить чітко структурувати вхідну інформацію та

розробляти організаційно-методичне забезпечення бухгалтерського обліку земельних ресурсів.

2. Дисертантом удосконалено організаційні засади бухгалтерського обліку земельних ресурсів (с. 79, рис. 2.1) шляхом ідентифікації етапів формування і встановлення складових облікової політики земельних ресурсів, у тому числі виокремлення концептуальної складової (с. 85-87), яка є основою для визначення елементів облікової політики залежно від специфіки діяльності підприємства, що є передумовою встановлення єдиних вимог до методичного забезпечення облікового відображення земельних ресурсів та відповідного представлення інформації у звітності підприємства.

3. Автором удосконалено методичне забезпечення відображення в обліку операцій із земельними ресурсами на рахунках бухгалтерського обліку на основі використання запропонованої фасетної системи аналітичного обліку (с. 121-125, рис. 2.11), запропоновано фасети першого рівня аналітики: Φ_1 «За видами та цільовим призначенням земель»; Φ_2 «Земельні ресурси за шляхами надходження на підприємство»; Φ_3 «Земельні ресурси за якістю та придатністю для використання»; Φ_4 «Земельні ресурси за функціональним призначенням» (с. 121-123). Це сприятиме задоволенню інформаційних потреб сторін земельних відносин.

4. Удосконалено систему облікового забезпечення планування, аналізу та контролю стану й напрямів використання земельних ресурсів на основі розроблених рекомендацій (с. 160-164, рис. 3.4, табл. 3.11) через доповнення показників фінансової звітності (показників активу ф. № 1 Баланс (Звіт про фінансовий стан) рядками 1014 «Земельні ресурси на правах володіння»; 1016 «у тому числі земельні ресурси») та річних приміток до неї, шляхом внесення додаткових показників (рядків) до розділів I «Основні засоби», II «Нематеріальні активи» та створення додаткового розділу XVI «Позабалансовий облік», а також розробки форм управлінської бухгалтерської звітності щодо земельних ресурсів і форм статистичного спостереження, що дозволяє забезпечити дотримання якісних характеристик та принципів складання бухгалтерської звітності підприємства.

5. З метою поглибленого розуміння сутності та уніфікації термінологічного апарату подальшого розвитку набуло обґрунтування передумов розвитку теорії та методології бухгалтерського обліку в умовах ресурсозбереження шляхом уточнення трактування поняття «земельні ресурси» (с. 38-39) як об'єкта бухгалтерського

обліку, що забезпечує об'єктивність та однозначність тлумачення понятійно-категоріального апарату.

6. Набули подальшого розвитку організаційні положення документального забезпечення шляхом розробки форми первинних документів з обліку земельних ресурсів (с. 102-104, Додаток Р) у розрізі стадій їх надходження, експлуатації та вибуття зі складу активів й обґрунтовано доцільність застосування альтернативного підходу при первісній оцінці земельних ресурсів та оцінці на дату балансу, що забезпечує реалізацію інформаційної функції бухгалтерського обліку і визначення достовірної вартості земельних ресурсів.

Теоретичне і практичне значення одержаних автором наукових результатів. Теоретична значимість отриманих результатів дослідження зумовлена новизною розроблених у дисертації методичних підходів, можливістю широкого їх застосування як у проведенні подальших досліджень, так й у практичній діяльності підприємств. Узагальнення теоретичних положень щодо організації та методики бухгалтерського обліку земельних ресурсів, їх доповнення й всебічне висвітлення, комплексність підходу до вивчення означеної проблеми дозволяють зробити висновок про те, що проведене дослідження має важливе наукове значення. Отримані у роботі результати можуть застосовуватися в практичній діяльності підприємств, підтвердженням чого є факт використання результатів дослідження, зокрема на: ТОВ «АГРО ТРАНССКО ТРЕЙД», ПП «Земстройпроект», ПП «ПАПРУС-КР», ТОВ «Надія», що засвідчено довідками про впровадження.

Практична цінність результатів підтверджується впровадженням окремих теоретико-методичних положень і розробок в навчальний процес Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» при розробці навчальних програм і навчально-методичного забезпечення з навчальних дисциплін «Бухгалтерський облік за видами економічної діяльності», «Організація бухгалтерського обліку», «Фінансовий облік».

Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих працях. Основні результати дисертаційного дослідження викладені дисертантом в 14 наукових працях, серед яких 7 статей у наукових фахових виданнях загальним обсягом 5,67 друк. арк. та 7 тез доповідей та матеріалів міжнародних і всеукраїнських наукових або науково-практичних конференцій загальним обсягом.

Обсяг друкованих праць та їх кількість відповідає вимогам щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук. Наведені публікації відображають основний зміст дисертації і одержані автором наукові результати.

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації та чинним вимогам. Автореферат за своїм змістом повною мірою узагальнює та відображає основні положення, викладені в дисертації.

Зауваження та дискусійні положення дисертаційної роботи. Поряд із позитивними результатами слід звернути увагу на наявність деяких неточностей, зауважень та дискусійних положень, що мають місце у дисертації:

1. Досліджуючи питання нормативно-правового забезпечення обліку земельних ресурсів, здобувачем широко розглянуто правову базу за рівнями (с. 57-61), проте доцільно було б у табл. 1.6 на стор. 59 здійснити порівняння в частині регулювання питань визнання, оцінки та облікового відображення земельних ресурсів саме за відмінностями. Для більшої інформативності результату піднятого до розгляду питання, зміст таблиці варто було б зорієнтувати виключно на досліджуваній об'єкт обліку, а інші важливі положення відобразити у Додатку Е.

2. Запропонований в п. 2.3 дисертації порядок відображення операцій щодо земельних ресурсів з використанням фасетної системи аналітичного обліку (с. 127, табл. 2.12 та с. 129, табл. 2.13), варто було б розширити такими операціями: 1) обліку зменшення корисності земельної ділянки; 2) обліку запобігання та/або усунення нанесення шкоди земельним ресурсам, враховуючи положення П(С)БО та МСБО, відсутність достатнього досвіду та актуальність в сучасних умовах. За введеними фасетами доцільно було зазначити рекомендований формат в системі первинного спостереження в пооб'єктному розрізі.

3. На с. 173-174 дисертантом запропонована форма статистичної звітності 1-зем (річна) “Звіт про стан та ефективність використання земельних ресурсів” та наведено її змістовне наповнення. Разом з тим, в дисертації фрагментарно описана процедура складання зазначеної форми статистичної звітності, не наведений перелік суб'єктів, які повинні її складати та подавати, не визначені основні джерела інформації для заповнення відповідних статистичних показників.

Вищевказані недоліки мають частковий характер, і в цілому, не знижують наукової новизни й практичного значення дисертаційної роботи.

Висновки щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.

Дисертація Нечипорук Н.В. «Бухгалтерський облік земельних ресурсів в умовах ресурсозбереження» є актуальним, самостійним і завершеним дослідженням, якому притаманні наукова новизна й обґрунтовані практичні рекомендації, спрямовані на вирішення важливого завдання щодо організації бухгалтерського обліку земельних ресурсів на підприємствах в умовах ресурсозбереження.

Наукові положення, методичні розробки та висновки, які містяться у дисертації викладено літературною мовою у науковому стилі, вдало доповнено таблицями та ілюстраціями. В цілому дисертаційну роботу оформлено з дотриманням усіх встановлених вимог.

Проведений аналіз дисертаційної роботи дозволив зробити такі висновки:

- дисертаційні розробки достатньою мірою обґрунтовані, містять наукову новизну та мають практичну цінність;
- зроблені зауваження не знижують загальної позитивної оцінки роботи;
- за отриманою новизною та обґрунтованістю основних наукових положень, змісту й оформленню дисертаційна робота відповідає вимогам п. 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року, із змінами, внесеним згідно з Постановами КМУ № 656 від 19.08.2015 р, №1159 від 30.12.2015 р. та №567 від 27.07.2016 р..

У зв'язку з цим, вважаю, що автор дисертації, Нечипорук Наталія Віталіївна, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук, доцент,
головний науковий співробітник
відділу статистики і аналітики вищої освіти
Державної наукової установи
«Інститут освітньої аналітики»

О.В. Чумак

Лідиса Чумак О.В.
завідуюча
завідуюча
сектору кадрової роботи